

Praksa sudova opšte nadležnosti

UTVRĐIVANJE I NAČIN DEOBE ZAJEDNIČKE IMOVINE STEČENE U BRAKU

1. Imovina koju su supružnici stekli radom u toku trajanja zajednice života u braku predstavlja njihovu zajedničku imovinu – član 171. Porodičnog zakona.

Imovinu čine: aktiva i pasiva. Nisu to, dakle, pojedine stvari, potraživanja, dugovi već zbir svega toga.

Sa imovinom koja je stečena radom za vreme bračne zajednice izjednačuje se imovina stečena radom u konkubinatu koji je prethodio zaključenju braka.

Zajednička imovina nije isto što i suvlasnička imovina. Kad je reč o suvlasničkoj imovini, onda se zna kolika kvota od nje pripada jednom koliko drugom titularu prava. A kad se radi o zajedničkoj imovini, titulari prava su obadva bračna druga na **celoj** imovini. Iz takvog karaktera zajedničke imovine proizilaze značajne posledice. Tako, na primer: zajednička imovina se u zemljišnu knjigu upisuje na obadva bračna druga sa **neopredeljenim** delovima; svojim udelom u nepodeljenoj imovini bračni drug ne može punovažno raspolagati niti ga može opteretiti pravnim poslom među živima.

2. Do deobe zajedničke imovine dolazi, po pravilu, posle prestanka bračne zajednice, posle prestanka zajedničkog življenja bračnih drugova.

Do deobe zajedničke imovine može doći i za vreme zajedničkog življenja bračnih drugova.

3. Ako su ispunjeni uslovi za deobu zajedničke imovine, a bračni drugovi ne mogu da se sporazumeju kako imovinu da podele, onda svoj zahtev mogu ostvariti u parnici pred sudom opšte nadležnosti.

Parnice radi deobe zajedničke imovine se smatraju “teškim” jer su, po pravilu, opterećene složenim činjeničnim pitanjima. Ako se, međutim, primeni pravilan metod i tehnika rukovođenja parnicom i bez nekog izuzetnog napora se može doći do valjanog rezultata.

4. U parnici radi deobe zajedničke imovine treba razlikovati ove faze:

- utvrđivanje imovinske mase koja čini zajedničku imovinu;
- opredeljivanje (određivanje, utvrđivanje) suvlasničke kvote bračnih drugova u zajedničkoj imovini;
- deoba suvlasničke imovine.

5. U prvoj fazi treba najpre utvrditi ukupnu imovinsku masu koja postoji u času prestanka bračne zajednice.

Zatim treba utvrditi šta od te imovine predstavlja posebnu imovinu bračnih drugova, koja treba da se izdvoji iz ukupne imovinske mase. Sva ona imovina koja preostaje nakon izdvajanja posebne imovine predstavlja zajedničku imovinu.

Posebnu imovinu sačinjava sve ono što su bračni drugovi imali u vreme zasnivanja bračne zajednice, i ono što su stekli za vreme bračne zajednice na drugi način, a ne radom (nasleđe, poklon).

Od ukupne imovinske mase koja postoji u času raskida bračne zajednice može se odbiti samo ona posebna imovina bračnih drugova koja u to vreme još postoji bilo u prirodi po realnoj supstituciji, odnosno subrogaciji (novcem od prodaje jedne stvari nabavljena druga stvar).

U slučaju spora pretpostavlja se da pojedina stvar ulazi u zajedničku imovinu, a bračni drug koji tvrdi da je ta stvar njegova posebna imovina treba to i da dokaze.

Jasno je da nema zajedničke imovine ako u vreme prestanka bračne zajednice postoji samo posebna imovina bračnih drugova. Tada nema šta ni da se deli.

6. Sledeći zadatak suda je da utvrdi koliko je bračni drug radom doprineo nastajanju zajedničke imovine, ili drugačije rečeno treba utvrditi radni **udeo**, radni **doprinos** svakog bračnog druga. To, po pravilu, nije posao koji se može sistematski tačno obaviti. Jer, osim činilaca koji se mogu brojati, meriti, ima i takvih koji nisu merljivi, a ipak imaju bitni značaj. I sam zakon upućuje na to da se u toj aktivnosti povede računa o svim okolnostima. Dakle, ne samo o zaradi svakog bračnog druga, već i o pomoći jednog bračnog druga drugom, o njegovom vođenju domaćih poslova, staranju i održavanju imovine i o svakom drugom obliku rada i saradnje u upravljanju, održavanju i uvećanju zajedničke imovine.

Sudovi treba da poseban značaj pridaju trudu oko podizanja i vaspitavanja dece, negovanju bolesnih i pomaganju ostarelih članova porodice.

Udeo svakog bračnog druga se utvrđuje razlomkom koji pokazuje koliki deo od ukupne zajedničke imovine pripada jednom, koliki drugom bračnom drugu. Taj srazmer mora biti **isti** za celokupnu zajedničku imovinu. Sasvim je pogrešno i protivno zakonu utvrđivanje različitog srazmera na pojedinim stvarima zato što predmet deobe nisu stvari već imovina.

7. Može se postaviti pitanje kako će sud utvrditi udeo bračnih drugova u celokupnoj zajedničkoj imovini ako tužilac zahteva da se utvrdi koliki je udeo u sticanju samo jedne stvari.

Ukupna zajednička imovina je ono što je pred sud radi deobe izneto. U životu najčešće tako i biva. Bračni drugovi sporazumno podele jedan deo zajedničke imovine, a za preostali traže intervenciju suda.

8. Prilikom utvrđivanja udela u zajedničkoj imovini, neki sudovi se izričito pozivaju na odredbu člana 224. Zakona o parničnom postupku. Pri tome se zane maruju činjenice da je ta zakonska odredba izuzetak i da je kao takvu treba primenjivati samo na slučajeve za koje je i doneta.

Ipak, udeo u sticanju zajedničke imovine treba utvrditi po slobodnoj oceni s obzirom na sve okolnosti slučaja. I za utvrđivanje na takav način izneti razloge. Pri tome valja imati na umu da se radi o **slobodnoj** oceni samo u tom smislu da se nešto utvrđuje najpribližnije stvarnom stanju, kad se već to stanje ne može izraziti sasvim preciznim merilima.

Kao što se vidi, u suštini se primenjuje **ideja** na kojoj počiva i odredba člana 224. ZPP.

9. Ako je tužbom traženo samo utvrđivanje dela u zajedničkoj imovini, tada je zadatak suda, koji proizilazi iz imovinskog i bračnog prava, rešen.

10. Ako se, međutim, tužbom traži i deoba, suvlasničke stvari se dele ovako:
- oranice, livade i druge zemljišne površine se dele grupisanjem ili geometrijski;
 - stambene zgrade ako nisu deljive, a nema ni uslova da se pretvore u “etažne” delove, dele se prodajom na dražbi i podelom postignute cene;
 - zamenjive pokretne stvari se dele po broju, vrsti ili meri;
 - nezamenjive pokretne stvari se dele prodajom na dražbi i podelom postignute cene.

11. Ono što jedan bračni drug duguje masi zajedničke imovine uračunava se prilikom deobe u njegov deo. Na primer, ono što je isplatio na ime alimentacije svog deteta iz ranijeg braka jedan bračni drug priračunavaće se zajedničkoj imovini, a potom i udelu bračnog druga o čijem se dugu i radi.

Stvari, sastojci zajedničke imovine, koje su potrebne za obavljanje zanata ili druge delatnosti, prilikom deobe će se prvenstveno uneti u deo onog bračnog druga koji se njima služi – ako on to zahteva.

Na zahtev bračnog druga **izdvojiće se** iz mase zajedničke imovine i predati mu, povrh njegovog dela, one stvari koje služe isključivo za njegovu ličnu upotrebu, ako ne predstavljaju nesrazmerno veliku vrednost u poređenju sa celokupnom zajedničkom imovinom. Neće se, na primer, izdvajati “činčila” bunda, dijamantska ogrlica ako je vrednost mase ukupne zajedničke imovine skromna.

Izdvojeni sastojak imovine se i ne smatra zajedničkom imovinom, već je to stvar koja spada u posebnu imovinu onog bračnog druga u čiju je korist izdvojena.

12. Kako treba postupiti ako u vreme deobe zajedničke imovine postoji još neotplaćeni kredit?

Da bi se izbegle moguće komplikacije, bolje je opredeliti se za soluciju prema kojoj kredit i dalje ima da otplaćuje onaj bračni drug koji je nosilac kredita, s tim da ima pravo na regres od bračnog druga do visine iznosa koji je ovom utvrđen. Bračni drug koji je nosilac kredita neće doći u nesigurnu situaciju jer ima mogućnosti da se, po opštim pravilima izvršnog postupka, obezbedi za naplatu onoga što bude platio umesto drugog bračnog druga.

13. Kada je za vreme zajedničkog bračnog života podignuta zgrada na građevinskom zemljištu koje je posebna imovina jednog bračnog druga, onda onaj drugi ima na zgradu stvarno pravo (suvlasništvo) srazmerno svom doprinosu radom.

U ovakvom slučaju prethodno treba izdvojiti kvotu koja odgovara posebnoj imovini, pa onda preostali deo uzeti kao zajedničku imovinu i s njom postupati kao što se postupa i u drugim slučajevima.

14. Ako su bračni drugovi investirali u zgradu koja je posebna imovina jednog od njih, onda se zajedničkom imovinom smatra samo ona kvota koja odgovara radnom doprinosu oba bračna druga.

Zahtev kod adaptacija ili dogradnje je po pravilu stvarno-pravni. Izuzetno, kada je u pitanju adaptacija manje vrednosti, može se udeo tražiti u novcu.

15. Rešenje iz tačke 13. i 14. odgovara i situaciji kad bračni drugovi zgradu podignu na građevinskom zemljištu roditelja jednog ili drugog, odnosno kad investiraju u zgradu roditelja.

16. Ako su bračni drugovi živeli u zajednici sa roditeljima kojeg od njih, pa radili s njima na njihovom imanju i tako sticali, onda se u parnici radi deobe zajedničke imovine moraju tužiti sva ona lica koja su svojim radom sticanju doprineli. Tuženi su u ovakvoj parnici ne samo jedinstveni (član 189. ZPP) već i nužni suparničari.

17. Pomoć srodnika ili prijatelja jednog bračnog druga u izgradnji zgrade u obliku besplatnog ličnog rada (moba) smatraju se učinjenom u korist oba bračna druga podjednako.

18. Prinos sa zemljišta, ostvaren radom, zajednička je imovina.

Ako zemljište nije zajednička imovina, već je vlasništvo jednog bračnog druga (posebna imovina), onda valja iz prinosa prethodno izdvojiti **rentu** koja pripada vlasniku zemljišta kao njegova posebna imovina.

Visina rente se utvrđuje slobodnom ocenom. Pri tome se uzima u obzir iznos zakupnine koji se u vreme presuđenja mogao postići u postojećim uslovima proizvodnje i prometa.

19. Posebna imovina je stoka koja se zatekne u vreme zasnivanja zajedničkog bračnog života, a postoji u vreme kad se zahteva deoba zajedničke imovine. Isti je slučaj i kad je neka stoka prodana, ali je baš za primljenu cenu kupljena druga (realna supstitucija).

Sva druga stoka je, međutim, zajednička imovina. To zato što je ona ili nabavljena zajedničkim novcem ili su oba bračna druga učestvovala u njenom odgajanju.

Kod priploda od zatečene stoke uzima se u obzir vlasništvo osnovnog zapa-ta (slično kod tačke 18).

20. Odredbe zakona kojima se režim zajedničke imovine uređuje su *jus cogens*. Otuda ništavost ugovora o odricanju od prava na zajedničku imovinu **unapred**, tj. pre nego što je stečena.

Svojim udelom u nepodeljenoj zajedničkoj imovini bračni drug pravnim poslom među živima ne može punovažno ni raspolagati niti ga može opteretiti.

21. Pravilno postavljenim tužbenim zahtevom se od suda traži **UTVRĐENJE**:

a) šta je zajednička imovina (stvari, prava, dugovi);

b) koliki je radni udeo u sticanju jednog, koliko drugog bračnog druga.

Ako sud usvoji ovako postavljeni tužbeni zahtev, onda će bračni drugovi postati **suvlasnici** na opredeljenim delovima.

22. Sa tužbom radi utvrđenja šta sve spada u zajedničku imovinu i radnog uдела u sticanju te imovine, čime se dotadašnja zajednička imovina pretvara u suvlasničku u alikvotnom delu koji je sud utvrdio, može se spojiti i zahtev radi deobe suvlasničke imovine (što ne treba mešati sa deobom zajedničke imovine). Inače, zahtev za deobu može se ostvariti u posebnoj vanparničnom postupku.

Parnični sud ne može uskratiti raspravljanje i odlučivanje i o tom zahtevu kada se isti stavi u parnicu za utvrđivanje zajedničke imovine i suvlasničkih delova.

23. Zahtev radi deobe (vidi tačku 12) mora biti konkretan.

Ako stranka zahtev radi deobe nije postavila pravilno, tj. ako ga je redigovala tako da se njime ne može postići svrha, sud je dužan da joj pomogne, pa i onda kad ima stručnog punomoćnika (advokata).

Ta sudska pomoć treba da se sastoji u predočavanju i preporučivanju takvih varijanti koje u datom slučaju objektivno odgovaraju interesima i jedne i druge stranke.

U praksi se često nalaze nepravilno postavljeni tužbeni zahtevi, naročito u onom delu kojim se traži podela stvari.

Tako nepravilan je zahtev radi predaje idealnog dela u suposed ili isplate vrednosti tog dela. Ako tuženik, međutim, pristane na to da isplati tužiočev udeo, sud to ne može sprečiti jer je takvo raspolaganje dozvoljeno.

Takođe nije pravilno postavljen tužbeni zahtev radi priznanja suvlasništva i predaje u suposed stvari čija je vrednost, na primer, 35.000 dinara (alternativno) ili radi isplate tužiocu iznosa koji odgovara njegovom suvlasničkom udelu. I ovde vredi, naravno, konstatacija da bračni drugovi svojim udelima mogu slobodno raspolagati.

Izuzetno, kada su u pitanju generičke zamenjive stvari (poljoprivredni proizvodi, sitna stoka, živina, sitni kuhinjski inventar) ili kada su u pitanju stvari koje ne postoje jer su u međuvremenu otuđene, potrošene ili uništene, može se tražiti predaja odgovarajuće količine stvari istog roda ili alternativna isplata protivvrednosti.

Poravnanje bračnih drugova je moguće i dozvoljeno.

24. Pitanje načina deobe imovine koja je postala suvlasnička, kada se ta deoba ostvaruje u parnici za utvrđenje zajedničke imovine i udela bračnih drugova može biti sporno između njih. U tom slučaju o načinu deobe odlučuje sud vodeći računa o pravnim pravilima za raskidanje (razvrgnuće) zajednice.

25. Kada je već postavljen zahtev radi deobe suvlasničke imovine, a stranke se ne saglase o načinu deobe, sud je ipak dužan da donese odluku (vidi tačku 25. i 26).

U tome ga mogu sprečiti samo stranke tako da tužilac od toga zahteva odustane (u tom delu povuče tužbu), a tuženik se tome ne protivi (čl. 196. st. 2. ZPP).

26. Ako tužilac zahteva da mu se pojedina stvar, čiji je idealni suvlasnik, preda u suposed, sud je dužan da mu objasni da zahteva deobu stvari ili utvrđenje načina korišćenja. Naime, idealno suposedovanje stvari nema praktičnog značaja, a presuda o predaji u suposed često ne rešava problem. Ovako se obično postupa u slučajevima kada je u posedu celokupne imovine tuženi bračni drug. Od zahteva za predaju stvari u suposed daleko je efikasnije već tokom parnice intervenisati privremenim merama radi obezbeđenja nenovćanih zahteva.

Nastojanja sudova treba da budu usmerena u tom pravcu da se ove privremene mere uvedu kao ustaljeni instrument obezbeđenja protiv uzurpacije zajedničke imovine od strane jednog bračnog druga.

Zbog toga je sud dužan da u svakom slučaju kada u parnici oceni da je u pitanju uzurpacija korišćenja i upravljanja celom imovinom od strane jednog bračnog druga da uputi ugroženog bračnog druga na korišćenje napred navedenog pravnog sredstva.

27. U parnicama u kojima se postavlja i zahtev radi deobe suvlasničke imovine, odnosno zahtev radi predaje stvari u (idealni) suposed, sud je dužan u onoj meri da se koristi ovlašćenjima koja mu daju odredbe ZPP.

Alternativni zahtev za isplatu protivvrednosti pojedinih stvari iz zajedničke imovine nema osnova u materijalnom pravu.

Isto tako, nema oslonca u materijalnom pravu ni zahtev za predaju u suposed stvari koje ne postoje (otuđene, uništene), kao ni stvari određenih po rodu ili broju (generičkih stvari).

Kod stvari koje ne postoje može se tražiti novčana protivvrednost suvlasničkog dela, a kod generičkih količina koja odgovara suvlasničkom delu.

Zahtev za deobu može postaviti i sam tuženi. Taj zahtev ne mora biti u formi protivtužbe.

28. U postupku raspravljanja zaostavštine može doći do spora o tome ulazi li nepokretna imovina ostavioca u njegovu zaostavštinu u celosti ili pak jedan njen deo pripada preživlom bračnom drugu (odnosno njegovim naslednicima) kao kvota zajedničke imovine. U takvom slučaju se raspravljanje zaostavštine prekida i stranka slabija u pravu upućuje na parnicu u kojoj treba da se donese odluka o nastalom sporu. Ako je na parnicu upućena stranka preživeli bračni drug, odnosno njegovi naslednici, tužbom se mora zahtevati – pored utvrđenja iz tačke 24. i obavezivanje tuženih naslednika na trpljenje: da se tužilac upiše u zemljišnu knjigu kao suvlasnik na utvrđeni alikvotni deo nepokretnosti.

29. U parnici radi deobe zajedničke imovine dozvoljene su mere obezbeđnja.

To mogu biti sve one mere koje po pravilima izvršnog postupka sud može dozvoliti prema svrsi koju u svakom pojedinačnom slučaju treba postići, kada je u pitanju obezbeđenje nenovčanih zahteva ili novčanih tražbina, što je u stvari već rečeno i objašnjeno pod tačkom 26.

ODREĐIVANJE PRAVIČNE NAKNADE NEMATERIJALNE ŠTETE ZA DVA ŠETNA DOGAĐAJA

Naknada za nematerijalnu štetu iz dva šetna događaja se mora posebno individualizovati i dosuditi za svaki vid nematerijalne štete.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenim činjenicama, tužilja je dva puta povređena u autobusu tuženog.

Prvi put tužilja je povređena dana 27. IX 1998. godine u autobusu br. 7 na taj način što je usled naglog kočenja vozača tuženog zajedno sa još 5-6 putnika pala. Tom prilikom, vrata autobusa su blokirala tužiljino rame, putnici su vikali vozaču da oslobodi rame tužilji što je on pokušao otvarajući i zatvarajući vrata autobusa dva-tri puta, svaki put povređujući tužilju koja je zapomagala. Nakon toga vozač je zaustavio autobus, a putnici su pomogli tužilji da izađe napolje nakon čega je odvedena u bolnicu.

Drugi put tužilja je povređena u autobusu tuženog koji je vozio na liniji N. Sad–Kisač dana 9. VI 1999. godine. U autobusima je bila velika gužva. Kada je autobus stao na stanici putnici su počeli da izlaze napolje. Pošto su prestali da izlaze vozač je smatrao da su svi izašli, pa je krenuo sa stanice. Međutim, putnici su počeli da viču da nisu još svi izašli, zbog čega je vozač ponovo zaustavio autobus. Nakon što su se vrata otvorila putnici su ponovo počeli da izlaze i prilikom izlaska su gurnuli tužilju koja je ispala iz autobusa. Vozač je prišao tužilji i zvao je hitnu pomoć, nakon čega je tužilja prevezena u bolnicu.

Prilikom prvog povređivanja tužilja je zadobila sledeće povrede: udar grudnog koša sa leve strane, udar levog ramena i udar leve šake. Ove povrede su lake

telesne povrede. Nakon pružanja stručne pomoći tužilja je upućena na kućno lečenje. Zbog jakih bolova i otoka leve šake postavljen joj je gips na levu ruku koji je skinut nakon nedelju dana. Međutim, kako su se tegobe na levoj šaci nastavile, tužilji je ponovo postavljen gips 05. 02. 1999. godine. Nakon toga, na fizikalnoj terapiji utvrđeno je postojanje komplikacije u vidu bolnog otoka i razređenja kostiju leve šake. U toku maja meseca 1999. godine kod tužilje je ponovo došlo do pogoršanja stanja na levoj šaci, zbog čega joj je 03. V 1999. godine, po treći put bio postavljen gips koji je nosila narednih nedelju dana, nakon čega je ponovo bila upućena na fizikalnu terapiju. Zbog pretrpljenih povreda i posle nastalih komplikacija kod tužilje su zaostale sledeće posledice: stanje posle udara i nagnječenja leve šake sa kasnijom komplikacijom u vidu bolnog otoka i razređenja kostiju, ograničenje pokreta od 2. do 5. prsta leve šake u svim zglobovima u srednjem stepenu, ograničena mogućnost hvata u srednjem stepenu, smanjenje mišićne snage leve podlaktice i šake u srednjem stepenu koje posledice su trajnog karaktera i predstavljaju umanjene životne aktivnosti od 5%.

Takođe, zaostala je i naruženost lakog stepena koja se ogleda u manjoj deformaciji prstiju leve šake, u lakšoj istanjenosti leve podlaktice. Ove promene su vidljive i utiču na estetski izgled tužilje.

Tužilja je prilikom prvog povređivanja zbog zadobijenih povreda i kasnije nastalih komplikacija trpela bolove u periodu od osam meseci, intenziteta i jačine trajanja kako je to detaljno utvrđeno u obrazloženju prvostepene presude (strana 3. stav 7. i strana 4). Tužilja je takođe tom prilikom trpela i strah koji je prilikom pada u autobusu bio jakog intenziteta u trajanju od par sekundi, nakon čega je trpela strah srednjeg intenziteta koji je trajao do završenih pregleda u bolnici, a dalje je trpela strah intenziteta i dužine trajanja kako je to utvrđeno u obrazloženju prvostepene presude (strana 4, stav 4. i 5).

Prilikom drugog povređivanja u autobusu tuženog tužilja je nakon ukazane pomoći puštena kući, međutim stanje joj se pogoršalo zbog čega je bila hospitalizovana u periodu od 14. VI do 17. VI 1999. godine. Tom prilikom konstatovane su povrede stanje posle udara glave od pre pet dana kao i vegetativne smetnje, koje povrede su lake telesne povrede.

Zbog zadobijenih povreda tužilja je trpela bolove i strah intenziteta i dužine trajanja kako je to detaljno utvrđeno u obrazloženju pobijane presude (strana 4, stav 8. i 10).

U periodu lečenja tužilji je bila potrebna tuđa nega i pomoć i to posle povrede od 27. IX 1998. godine u periodu od 8 meseci (prva četiri meseca u obimu od 60%, a druga četiri meseca u obimu od 40%), a posle druge povrede od 9. VI 1999. godine tužilji je bila potrebna tuđa nega i pomoć u trajanju od mesec dana (u obimu od 40%), koja za ove periode i u ovom obimu iznosi 3.143,76 dinara.

Na tako utvrđene činjenice prvostepeni sud je bez bitne povrede odredaba parničnog postupka utvrdio i obrazložio bitne činjenice od kojih zavisi odluka o osnovanosti tužbenog zahteva, te pravilno zaključio da je tuženi dužan tužilji nadoknadi materijalnu i nematerijalnu štetu prouzrokovanu u autobusu vlasništvo tuženog JGSP, jer su štetne posledice nastupile usled postupaka radnika tuženog koji za istu odgovara shodno odredbi čl. 170. Zakona o obligacionim odnosima.

Žalbeni navodi tuženog da je prvostepeni sud propustio da na pouzdan način utvrdi tačno vreme prvog i drugog štetnog događaja nisu od značaja za donošenje odluke o ovoj pravnoj stvari. Naime, u skladu sa odredbom čl. 154 st. 1. ZOO štetnik odgovara za štetu koja se može dovesti u vezu sa njegovom radnjom, tj. za sve

posredne i neposredne posledice svoje radnje. Iz utvrđenih činjenica nesumnjivo proizilazi da su povrede tužilje u uzročno-posledičnoj vezi sa štetnim događajima, pa kako je tužilja tokom prvostepenog postupka dokazala činjenicu da je pretrpela povrede u autobusu tuženog, i to dva puta, 27. IX 1998. godine i 9. VI 1999. godine, suprotni žalbeni navodi nisu osnovani.

Prvostepeni sud je imao u vidu da se u konkretnom slučaju radi o dva štetna događaja, pa je na osnovu nalaza i mišljenja veštaka dr Ž. M. i dr B. S. utvrdio vrstu, karakter i posledice povreda koje je tužilja pretrpela posebno za oba slučaja. Međutim, osnovano se žalbom ističe da je prvostepeni sud dosudio ukupan iznos novčane naknade na ime naknade nematerijalne štete za pretrpljene fizičke bolove i pretrpljeni strah, koje je tužilja pretrpela u oba štetna događaja, iako je tužilac pravilno postavio tužbeni zahtev tako da odvojeno potražuje štetu po osnovu oba događaja, čime je prvostepeni sud pogrešno primenio materijalno pravo, budući da se naknada za nematerijalnu štetu dosuđuje za svaki vid nematerijalne štete posebno, i kada je šteta proistekla iz istog životnog događaja, tim pre ako je proistekla iz dva različita životna događaja jer se novčana naknada za pojedine vidove nematerijalne štete ne može generalizovati, već se mora vršiti individualizacija u zavisnosti od svakog konkretnog slučaja.

Takođe, osnovano se žalbom tužilje ističe da je prvostepeni sud pogrešno primenio materijalno pravo prilikom odlučivanja o visini novčane naknade nematerijalne štete za duševne bolove zbog umanjjenja životne aktivnosti, pretrpljene fizičke bolove i strah.

U skladu sa čl. 200. st. 1. ZOO, polazeći od kriterijuma iz drugog stava navedene zakonske odredbe da se prilikom odlučivanja o visini naknade nematerijalne štete mora voditi računa o značaju povređenog dobra i cilju kome ta naknada služi, te da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom, sud visinu pravične novčane naknade nematerijalne štete određuje primenom čl. 223. ZPP-a. Po nalaženju ovog suda, imajući u vidu stepen umanjjenja životne aktivnosti tužilje odn. duševne bolove koje tužilja zbog toga trpi, kao i intenzitet i trajanje pretrpljenog straha i fizičkih bolova, prilikom prvog povređivanja tužilje od 27. IX 1998. godine pravična novčana naknada za ove vidove štete iznosi 35.000,00 dinara za duševne bolove zbog umanjjenja životne aktivnosti, 80.000,00 dinara za pretrpljene fizičke bolove i 70.000,00 dinara za pretrpljeni strah, koliko je tužilja postavljenim tužbenim zahtevom i tražila. Takođe, imajući u vidu utvrđeni intenzitet i trajanje fizičkog bola i straha koji je tužilja pretrpela prilikom drugog povređivanja 9. VI 1999. godine, a koje činjenice se žalbom tužilje i ne osporavaju, pravična novčana naknada tužilji za ove vidove nematerijalne štete iznosi 70.000,00 dinara za pretrpljene fizičke bolove i 60.000,00 dinara za pretrpljeni strah, zbog čega je žalba tužilje usvojena, a prvostepena presuda preinačena shodno odredbi čl. 373. st. 1. tač. 4. ZPP-a.

(Presuda Okružnog suda u N. Sadu, Gž. 1939/04 od 30. IV 2006)

ODGOVORNOST UDRUŽENJA OSIGURAVAJUĆIH ORGANIZACIJA IZ SREDSTAVA GARANTNOG FONDA

Posle 6. VII 1997. godine oštećena lica neizmirena potraživanja iz stečajne mase osiguravajuće organizacije mogu ostvariti iz sredstava Garantnog fonda, pod uslovom da pre 6. VII 1997. godine nije okončan stečaj nad organiza-

cijom za osiguranje, s tim da zakonska zatezna kamata teče od dana podnošenja tužbe.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenom činjeničnom stanju, JGSP "Novi Sad" osigurao je putnike autobusa reg. br. NS 243-235 kod "Panonija" osiguranja u N. Sadu po polisi br. 105670, sa važnošću u periodu od 26. VIII 1997. do 26. VIII 1998. godine. Kao putnik u autobusu, tužilac je 29. VII 1998. godine doživio saobraćajnu nesreću u kojoj je zadobio telesne povrede. Rešenjem Trgovinskog suda u N. Sadu St. br. 1833/2000 od 27. XII 2000. godine otvoren je stečajni postupak nad "Panonija" osiguranjem. Pravosnažnom presudom Trgovinskog suda u N. Sadu P. 1740/01 od 19. IX 2002. godine utvrđeno je potraživanje tužioca prema "Panonija" osiguranju u stečaju u iznosu od 330.780,48 dinara, kao naknada štete zbog trajnog gubitka opšte radne sposobnosti, sa zakonskom zateznom kamatom od 13. III 2001. godine do isplate. Pored toga, "Panonija" je obavezana da tužiocu naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 40.219,20 dinara u roku od osam dana. Rešenjem Trgovinskog suda u N. Sadu ST. br. 1833/00 od 25. XII 2002. godine stečajni postupak nad ovim dužnikom je zaključen, a potraživanja stečajnog dužnika preneti na tuženi Garantni fond.

Kod ovako utvrđenog činjeničnog stanja, pravilan je zaključak nižestepenih sudova da je tuženi u obavezi da tužiocu naknadi štetu u vidu priznatog potraživanja prema AD za osiguranje "Panonija", koje je preneto na tuženi Garantni fond, po zaključenom stečajnom postupku nad stečajnim dužnikom AD za osiguranje "Panonija".

Prema čl. 99. st. 2. tač. 3. Zakona o osiguranju imovine i lica ("Sl. list SRJ", br. 30/96, stupio na snagu 6. VII 1996. godine) između ostalog, sredstva Garantnog fonda koriste se za naknadu štete prouzrokovane upotrebom motornog vozila za koje je zaključen ugovor o obaveznom osiguranju sa organizacijom za osiguranje nad kojom je otvoren stečajni postupak. Prema čl. 106. istog zakona, iz sredstava Garantnog fonda naknađuje se šteta, odnosno deo štete koji nije naknađen iz stečajne mase. I konačno, prema čl. 156. odredbe o Garantnom fondu primenjuju se od 7. VII 1997. godine.

Dakle, posle 6. VII 1997. godine, oštećena lica neizmirena potraživanja iz stečajne mase osiguravajuće organizacije mogu ostvariti iz sredstava Garantnog fonda, pod uslovom da pre navedenog datuma nije okončan stečaj nad organizacijom za osiguranje.

U konkretnom slučaju, potraživanje tužioca nije naknađeno iz stečajne mase osiguravajuće organizacije. Preneto je na tuženi Garantni fond, po zaključenom stečajnom postupku, koji je otvoren u vreme važenja odredbi o Garantnom fondu. Obzirom na to, pravilno je primenjeno materijalno pravo kada je tuženi obavezan da tužiocu isplati priznato potraživanje, koje nije naknađeno iz stečajne mase "Panonija" AD za osiguranje iz N. Sada.

Međutim, osnovano se revizijom tuženog ističe da je nižestepenim presudama pogrešno primenjeno materijalno pravo, kada je tužiocu na iznos od 330.780,48 dinara dosuđena zakonska zatezna kamata od 13. III 2001. godine, pre podnošenja tužbe u ovom sporu.

Prema čl. 106. Zakona o osiguranju imovine i lica, dospelost zahteva za naknadu štete iz sredstava Garantnog fonda uslovljena je prethodnim zaključenjem i pre tog roka, na osnovu sporazuma oštećenog i Garantnog fonda. Kako se tužilac

nije obraćao tuženom sa zahtevom za naknadu štete sve do podnošenja tužbe u ovom sporu. **Tuženi je pao u docnju od dana podnošenja tužbe, od 24. III 2003.** Zato su nižestepene presude u delu kojim je odlučeno o zakonskoj zateznoj kamati preinačene, a tužiocu dosuđena zakonska zatezna kamata od dana podnošenja tužbe, a za prethodni period njegov zahtev za isplatu kamate odbijen.

(Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 1822/04 od 2. II 2006)

UMEŠAČ SA POLOŽAJ JEDINSTVENOG SUPARNIČARA

Stranka i umešač koji zbog prirode pravnog odnosa imaju položaj jedinstvenih suparničara moraju oba priznati tužbeni zahtev da bi sud mogao doneti presudu na osnovu priznanja.

Iz obrazloženja:

U konkretnoj pravnoj stvari predmet spora po tužbi tužitelja je poništaj rezultata raspisanog konkursa tuženog objavljenog 21. X 2003. godine o izboru radnika na radno mesto nastavnika fizičkog vaspitanja na neodređeno vreme sa punim radnim vremenom, te Odluke tuženog o izboru kandidata broj 521 od 28. XI 2003. godine i Školskog odbora po žalbi broj 556 od 29. XII 2003. godine, a kojim odlukama je na navedeno radno mesto primljen ovde umešač, kao i rešenje o prestanku radnog odnosa tužitelja broj 551 od 25. XII 2003. godine kojim je odbijena žalba tužitelja, te da se obaveže tuženi da tužitelja vrati u radni odnos i obaveže ga na snošenje troškova postupka.

Tokom sudskog postupka u ovom postupku prijavio je učešće u svojstvu umešača na strani tuženog primljeni kandidat, ovde umešač, čije učešće u postupku je dozvoljeno rešenjem prvostepenog suda donetim na ročištu održanog dana 7. IX 2004. godine.

Saglasno odredbi čl. 211. st. 1. ZPP-a umešač i tuženi u ovoj pravnoj stvari su jedinstveni suparničari, obzirom da se zbog prirode pravnog odnosa ovaj spor može rešiti samo na jednak način prema istima. Saglasno navedenom, tj. činjenici da se tuženi i umešač imaju smatrati kao jedna parnična stranka, presuda na osnovu priznanja može se doneti samo ako svi jedinstveni suparničari priznaju tužbeni zahtev. Kako u konkretnom slučaju umešač kao pasivni suparničar nije priznao tužbeni zahtev tužitelja, to nije bilo pravnog osnova za donošenje presude na osnovu priznanja, a što sve osnovano ukazuju i žalbeni navodi umešača, čime je počinjena napred navedena bitna povreda postupka utvrđena odredbom čl. 361. st. 2. t. 6. ZPP-a.

Saglasno navedenom, ovaj sud nije prihvatio navode tužitelja date u odgovoru na žalbu umešača kojom osporava pravo umešača na utvrđeni položaj u ovoj parnici, pa i pravo na ulaganje žalbe jer je u suprotnosti sa radnjama tuženog. Ovo ne proizilazi iz odredbe čl. 211. st. 1. ZPP-a, a kojom odredbom je utvrđeno da ako pravno dejstvo presude treba da se odnosi i na umešača, on ima položaj jedinstvenog suparničara. Takođe, ovaj sud nije prihvatio kao osnovanu tvrdnju tužitelja kojom osporava pravo umešača na žalbu u delu presude po osnovu priznanja, a kojom se tuženi obavezuje da tužitelja vrati na posao i isplati mu troškove postupka, kako tužitelj navodi, jer u ovom delu pobijana presuda ima pravno dejstvo u odnosu na umešača, iz razloga što je sporno rešenje o prestanku radnog odnosa tužitelja doneto kao rezultat objavljenog spornog konkursa, odnosno u postupku donošenja odluka po istom, a što dalje znači da je isto u vezi sa raspisanim konkursima i donetim odlukama tuženog po konkursu koji je predmet ove parnice.

Date navode tuženog kojim upozorava i na ispunjenost uslova u pogledu roka za podnošenje žalbe, a koju vezuje za prijem presude od strane tuženog, odnosno momenat ulaganja žalbe od strane umešača, pri čemu se tuženi poziva na odredbu čl. 210.c t. 1. ZPP-a, ovaj sud nije prihvatio kao osnovane. Ovo imajući u vidu odredbu čl. 205. ZPP-a kojom je utvrđeno da ako rokovi za izvršenje određene parnične radnje za pojedine i jedinstvene suparničare ističu u razno vreme, tu parničnu radnju može svaki suparničar preduzeti sve dok ima i za jednog od njih teče rok za preduzimanje te radnje. Kako umešaču u odnosu na prijem pobijane odluke rok za ulaganje žalbe nije istekao (umešač odluku primio dana 5. II 2005. godine, a žalbu preporučenom pošiljkom predao pošti dana 13. II 2005. godine), to je ista uložena u zakonom utvrđenom roku od 8 dana, a kako je regulisano odredbom čl. 438. ZPP-a.

(Rešenje Okružnog suda u N. Sadu, Gž. 113/06 od 11. VI 2006)

REŠENJE O PREKIDU POSTUPKA

Kada sud odredi prekid postupka iz razloga predviđenih članom 215. t. 1. ZPP tada se u rešenju o prekidu mora navesti da će se postupak nastaviti kada se pravosnažno završi postupak koji rešava prethodno pitanje ili kada sud nađe da više ne postoje razlozi da se čeka završetak tog postupka.

Iz obrazloženja:

Rešenjem Opštinskog suda u Novom Sadu posl. br. P. 321/05 od 4. X 2005. godine određen je prekid postupka u ovoj pravnoj stvari počev od 4. X 2004. godine, a određeno je i da će postupak biti nastavljen po predlogu jedne od stranaka u ovom parničnom postupku.

Protiv navedenog rešenja žalbu su izjavili tuženi zbog bitnih povreda odredaba ZPP-a, navodeći da tužilac uopšte nije imao zakonskih razloga za prekid postupka, niti je na osnovu dokaza koje je dostavio tužilac za to imao osnova, da se prvostepeni sud ne pridržava naloga ovog suda iz rešenja posl. br. Gž. 682/05 od 18. V 2005. godine, pre svega da nije ispitao da li tužilac ima pravni interes za podnošenje tužbe za utvrđenje u ovoj pravnoj stvari jer se realizacija presude prema tuženom Š. Z. može tražiti u izvršnom postupku, nije je valjano ispitao da li je tužena Š. E. pasivno legitimisana u ovom parničnom postupku.

Ispitujući pobijano rešenje u smislu odredbe čl. 372. ZPP-a, ovaj sud je ustanovio da je prvostepeno rešenje doneseno bitnom povredom odredaba parničnog postupka iz čl. 361. st. 1. ZPP-a jer je prvostepeni sud pogrešno primenio odredbu čl. 213. ZPP-a.

Zakon o parničnom postupku Republike Srbije ("Sl. glasnik RS", br. 125/04) razloge za prekid parničnog postupka deli u dve grupe normirane odredbama čl. 214. i 215. ZPP-a, pri čemu razlozi iz čl. 214. predstavljaju vanprocesne događaje usled kojih po sili zakona nastupa prekid postupka i rešenjem suda se utvrđuje da se postupak prekida, a razlozi iz čl. 215. ZPP-a predstavljaju fakultativne razloge gde sud određuje prekid postupka ako s obzirom na određene okolnosti spora oceni da će prekid biti celishodan. U konkretnom slučaju prvostepeni sud određuje prekid postupka pozivajući se na odredbu čl. 213. ZPP-a kojom se reguliše obaveštavanje trećeg lica o parnici, a obrazlažući svoju odluku o prekidu ovog parničnog postupka navodi da je tužilac podneo predlog za prekid postupka jer je sporna nepokretnost otuđena o čemu kao dokaz tužilac dostavlja ugovor o kupoprodaji sporne nekretnine koji su za-

ključili tuženi sa trećim licem, a naknadno i tužbu koju je radi poništaja tog ugovora tužilac podneo Trgovinskom sudu u Novom Sadu. Kako razlozi iz čl. 214. ZPP-a za prekid postupka po sili zakona nisu postojali, za prvostepeni sud postojala je jedino mogućnost da odredi prekid postupka u ovoj pravnoj stvari ukoliko je smatrao da je poništaj kupoprodajnog ugovora kojim su tuženi raspolagali predmetnom nepokretnošću prethodno pitanje u ovom parničnom postupku shodno odredbi čl. 215. tačka 1. ZPP-a. Ali, u toj situaciji je morao primeniti i odredbu čl. 217. st. 2. ZPP-a prema kojoj ukoliko je prekid postupka određen iz razloga navedenih u čl. 215. tačka 1. ZPP-a postupak će se nastaviti kad se pravosnažno završi postupak koji rešava prethodno pitanje ili kada nađe da više ne postoje razlozi da se čeka završetak tog postupka, ali ZPP-om nije predviđena mogućnost da se postupak u ovoj situaciji nastavlja po predlogu stranaka kako je to pobijanim rešenjem odredio prvostepeni sud. Takođe, iz citirane odredbe čl. 217. ZPP-a proizilazi da prvostepeni sud rešenjem kojim određuje prekid postupka mora odrediti kada će se postupak nastaviti, a ne od kog datuma počinje da teče prekid parničnog postupka.

(Rešenje Okružnog suda u N. Sadu, Gž. 5995/05 od 18. X 2006)

ZALOŽNO PRAVO I PRIVREMENA MERA

Založno pravo na nepokretnosti dužnika kao sredstvo obezbeđenja sud ne može odrediti pod uslovima za određivanje privremene mere, niti se privremena mera može sastojati u konstituisanju založnog prava koje je posebno sredstvo obezbeđenja u odnosu na privremene mere.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 261. ZIP-a propisano je da se kao sredstva obezbeđenja mogu odrediti: 1. založno pravo na nepokretnim i pokretnim stvarima na osnovu sporazuma stranaka, 2. založno pravo na nepokretnosti na osnovu izvršne isprave, 3. prethodne mere i 4. privremene mere.

Odredbama člana 269, 270. i 275. ZIP-a propisano je da poverilac i dužnik mogu **saglasno zahtevati** od suda da odredi upis založnog prava na nepokretnosti dužnika, u kom slučaju će sud odrediti ročište i zapisnički konstatovati sporazum stranaka o postojanju novčanog potraživanja, vremenu dospeća tog potraživanja i saglasnost stranaka o zasnivanju založnog prava radi obezbeđenja tog potraživanja, odnosno da poverilac sam može zahtevati konstituisanje založnog prava radi obezbeđenja svog potraživanja ukoliko poseduje **izvršnu ispravu koja glasi na novčano potraživanje**.

U konkretnom slučaju, prvostepeni sud pravilno zaključuje da nisu ispunjeni uslovi za određivanje privremene mere zasnivanjem založnog prava na nepokretnosti dužnika budući da ne postoji sporazum stranaka, odnosno saglasan predlog poverioca i dužnika kojim od suda zahtevaju da odredi i sprovede upis založnog prava na nepokretnosti dužnika (član 269. ZIP-a), niti postoji izvršna isprava koja glasi na novčano potraživanje na osnovu koje bi poverilac mogao zahtevati obezbeđenje takvog potraživanja zasnivanjem založnog prava na nepokretnosti dužnika (član 275. ZIP-a). Ovo stoga što je zasnivanje založnog prava na stvarima dužnika specifično sredstvo obezbeđenja koje se može odrediti samo pod uslovima propisanim članovima 269. i 275. ZIP-a, koji u konkretnom slučaju nisu ispunjeni.

Založno pravo na nepokretnosti dužnika kao sredstvo obezbeđenja, suprotno žalbenim navodima tužioca, sud ne može odrediti pod uslovima propisanim za od-

ređivanje privremene mere (član 299. i 300. ZIP-a), niti se privremena mera može sastojati u konstituisanju založnog prava koje je posebno sredstvo obezbeđenja u odnosu na privremene mere.

Žalbeni navodi tužioca kojima ukazuje da se založno pravo može konstituisati na osnovu privremene mere bili bi osnovani ukoliko bi postojala odluka suda o određivanju privremene mere u korist poverioca koja glasi na novčano potraživanje, saglasno odredbi člana 275. ZIP-a, kakva odluka, međutim, u ovom slučaju nedostaje.

(Rešenje Okružnog suda u N. Sadu, Gž. 7454/06 od 3. I 2007)

USLOVI ZA POBIJANJE REŠENJA O ODREĐIVANJU PRIVREMENE MERE

Rešenje parničnog suda o određivanju privremene mere može se pobijati samo pod uslovima i onim pravnim sredstvom koje je određeno odredbama ZPP-a.

Iz obrazloženja:

Iz sadržine člana 79. Zakona o osnovama svojinskopравnih odnosa proizilazi da postupak za smetanje državine služi samo cilju da se uspostavi poslednje mirno stanje državine i da se ono zaštiti, a takav zahtev u odnosu na tužene Z. D. i Z. D. nije postavljen. Zato je prvostepeni sud pravilno odbacio tužbu za utvrđenje smetanja državine, budući da takav zahtev nije postavljen u skladu sa odredbom čl. 79. Zakona o svojinskopравnim odnosima, prema kojoj se zahtev ograničava na uspostavu predašnjeg stanja i zabranu daljeg uznemiravanja, odnosno vraćanja oduzete državine. Sud je imao u vidu i žalbene navode tužilje kojima se ističe postojanje opasnosti od rušenja predmetnog objekta te time i opasnosti od oduzimanja ili uznemiravanja državine tužilje, međutim, imajući u vidu predmet tužbenog zahteva, te radnje kojima je izvršeno smetanje, ove činjenice nisu od uticaja na presuđenje u ovoj pravnoj stvari.

Odlučujući o predlogu za izdavanje privremene mere, pravilno je prvostepeni sud primenio odredbe člana 254. Zakona o izvršnom postupku i člana 442. ZPP-a, kada je ovakav predlog delimično usvojio. Tužena R. J. je na opisani način smetala državinu tužilje, a kako je tužilja predmetnu telefonsku liniju koristila radi obavljanja zdravstvene delatnosti, to je nesumnjivo da će se izdavanjem privremene mere kojom se nalaže tuženoj R. J. da odmah da nalog “Telekom Srbiji” za uključenje ove telefonske linije, odnosno kojim se određuje da ukoliko tužena ne učini to odmah, isto rešenje zameniti nalog “Telekom Srbiji”, PTT Novi Sad da odmah po prijemu naloga izvrši uključenje, sprečiti šteta koja bi za tužilju nastala zbog nekorišćenja telefonske linije u svrhu obavljanja zdravstvene delatnosti. Prvostepeni sud je pravilno odbio deo predloga za izdavanje privremene mere u odnosu na tuženu R. J. i u celosti u odnosu na tužene Z. D. i Z. D., a kojim je tužilja tražila da se tuženima zabrani isključenje grejanja, struje i vode i radnje rušenja i privođenja nameni objekta. Ovo iz razloga što u tom delu zahtev za privremenu meru, koji je postavljen u toku parničnog postupka (član 249. ZIP-a) nije u vezi sa tužbenim zahtevom kakav je u ovom postupku postavljen.

Izdatom privremenom merom ne iscrpljuje se sadržina tužbenog zahteva u delu u kom je odbačen, kako to tužena R. J. tvrdi u žalbi, jer u tom delu ne postoji identitet tužbenog zahteva sa izdatom privremenom merom. Privremena mera sadrži nalog za činjenje, a deo zahteva koji je u odnosu na tuženu R. J. odbačen

odnosi se na utvrđenje smetanja državine. Izdata privremena mera podobna je za izvršenje, sadrži sve da bi se o njoj u izvršnom postupku moglo postupati, te činjenica da je tim rešenjem "Telekom Srbiji" dat nalog za uključenje telefonskog broja, iako nije stranka u postupku, ne utiče na njenu zakonitost i pravilnost, niti u tom smislu postoje neka ograničenja u Zakonu o izvršnom postupku.

Primena opštih odredaba ZIP-a i postupka određivanja privremene mere u parnici se tiče samo postupka sprovođenja odluke parničnog suda o određivanju privremene mere, a ne i dozvoljenosti i vrste pravnog sredstva za preispitivanje njene zakonitosti propisanog ZIP-om. To znači da se **rešenje parničnog suda o određivanju privremene mere može pobijati samo pod uslovima i onim pravnim sredstvom koje je određeno odredbama ZPP-a**. Zbog toga se i domen primene odredaba ZIP-a u odnosu na rešenje parničnog suda o određivanju privremene mere svodi samo na spovođenje, a ne i na ocenu dozvoljenosti vrste pravnog sredstva za preispitivanje njegove zakonitosti. Članom 14. ZIP-a propisano je opšte pravilo da se u postupku izvršenja i obezbeđenja shodno primenjuju odredbe ZPP-a, osim ako je tim ili drugim zakonom drugačije uređeno. Stoga je pravno nedopušteno derogiranje odredaba ZPP-a o pravnom leku prihvatanjem prigovora kao pravnog sredstva određenog ZIP-om u slučaju donošenja privremene mere od strane parničnog suda po pravilima parničnog postupka. Iz toga dalje proizilazi da se rešenje o određivanju privremene mere parničnog suda može pobijati samo onim pravnim sredstvom koje je propisano ZPP-om. Parnični sud o privremenim merama odlučuje rešenjem (član 278. i član 312. ZPP-a). Odredba člana 378. ZPP-a određuje da je protiv prvostepenog rešenja parničnog suda dozvoljena žalba, ukoliko tim zakonom nije propisano da žalba nije dozvoljena. Posebna žalba je nedopuštena samo protiv rešenja o privremenoj meri određenoj u skladu sa odredbom člana 435. i 442. ZPP-a, ali se i u tom slučaju rešenje o privremenoj meri, suprotno žalbenim navodima tužene R. J., pobija žalbom protiv odluke o glavnoj stvari.

(Rešenje Okružnog suda u N. Sadu, Gž. 753/05 od 5. V 2006)

DEJSTVO PRAVOSNAŽNOG REŠENJA O RAZVRGNUĆU IMOVINSKE ZAJEDNICE

Ako postoji pravosnažno rešenje o razvrgnuću imovinske zajednice doneto u vanparničnom postupku, ne može se u parnici tražiti utvrđenje da to rešenje ne proizvodi pravno dejstvo.

Iz obrazloženja:

Izvedenim dokazima nesumnjivo je utvrđeno da je namera suvlasnika prilikom razvrgnuća imovinske zajednice bila da svaki od četvoro braće dobije po jednu parcelu kako bi u perspektivi mogli da grade sebi kuće svako na svom placu. Tako je tužilac dobio parcelu 1022/1 sa kućom, a njegov brat D. parcelu 1022/2 takođe sa kućom, dok su ostala dva brata dobila placeve u bašti bez kuće. Dogovor između braće je bio da oni žive zajedno u staroj kući koja je isključivo pripadala D., sve dok Đ. ne sagradi kuću na svojoj parceli. Đ. je izgradio novu kuću na svojoj parceli u kojoj sada živi njegov sin, snaha i dvoje dece, ali je Đ. ostao i dalje u posedu jednog dela sporne kuće koja je pripala bratu D. po rešenju o razvrgnuću imovinske zajednice.

Imajući u vidu ovako utvrđene činjenice, nedvosmisleno proizilazi da je tužbeni zahtev tužioca neosnovan. Osim toga, u postupku izvršenja ovaj deo stare

kuće u kojoj je živeo tužilac je srušen, tako da ovaj deo stare kuće faktički više ne postoji, pa se ne može utvrditi pravo vlasništva (suvlasništva) na nepostojećem delu stare kuće.

Tužena-protivtužilja je tu napravila kolski ulaz u svoje dvorište i kuću tako da je faktički njen protivtužbeni zahtev iscrpljen i postao bespredmetan jer je iseljenje tužioca sprovedeno, a tužena-protivtužilja više nema pravnog interesa za utvrđenjem stvarne službenosti kolskog prolaza.

Tačno je da je ovaj drugostepeni sud u ranijem ukidanom rešenju ukazao da je potrebno utvrditi pravu volju ugovornih strana. Na to ukazuje i Vrhovni sud u svom rešenju. Prvostepeni sud je to sada i utvrdio, pa su utoliko žalbeni navodi tužioca neosnovani. Naime, iz rešenja kojim se određuje razvrgnuće imovinske zajednice broj P-89/79 od 26. XII 1979. godine, što se može i videti iz zapisnika sastavljenog pred Opštinskim sudom u Temerinu, proizilazi:

“Da se određuje razvrgnuće imovinske zajednice na nekretnini upisanoj u ZKNJ uložak broj 611 k.o. Bački Jarak i ZKNJ uložak broj 612 k.o. Bački Jarak, na sledeći način:

1. Sa isključivim pravom vlasništva i korišćenja dobija M. D. parcelu broj 1022/2, kuću i dvorište od 6 ari i 71 m², i

2. Sa isključivim pravom vlasništva i korišćenja dobija M. Đ. parcelu broj 1022/1, kuću i dvorište u površini od 6 ari i 62 m²”.

Prema tome, oba brata su dobila placeve približne površine sa starim kućama. Ovo rešenje je postalo pravosnažno jer su se stranke odrekle pravnog leka 26. XII 1979. godine i sprovedeno je u zemljišne knjige. Sve do 1987. godine nije bilo spora, a tada je tužilac Đ. pokrenuo postupak radi pokušaja sudske poravnjanja. Odnosi su se posebno pogoršali nakon smrti brata D. Dakle, oba brata su dobila plac sa kućom i to proizilazi i iz zemljišnih knjiga, bez obzira u kakvom su se stanju nalazile te stare kuće i što tužilac Đ. govori o šupi, ali iz zemljišnih knjiga proizilazi da je to kuća. S tim što je tužilac Đ. srušio svoju staru kuću na svom placu i izgradio novu kuću u kojoj sada živi njegov sin sa suprugom i dvoje dece. Zbog čega bi tužilac Đ. pored placa i te stare kuće dobio i pola kuće na placu svog brata D. koja je prema rešenju o razvrgnuću imovinske zajednice pripala isključivo sada pokojnom D.

Inače, u sudskoj praksi je izraženo stanovište da ako postoji pravosnažno rešenje o razvrgnuću imovinske zajednice i ako je to sprovedeno u zemljišnim knjigama ne može se nakon toga voditi spor u parnici sa tezom da to nije bila prava volja ugovornih strana i da to rešenje o razvrgnuću imovinske zajednice ne proizvodi pravno dejstvo. Ovaj stav je sasvim razumljiv i logičan jer kakva bi bila onda svrha ovog vanparničnog postupka i donošenja rešenja o razvrgnuću imovinske zajednice u vanparničnom postupku kada bi se to rešenje kasnije moglo poništavati u parničnom postupku, odnosno utvrđivati drugačije od onoga što je utvrđeno u rešenju o razvrgnuću imovinske zajednice. Time bi se stvorila pravna nesigurnost i nestabilnost pravnog poretka i rušio autoritet jedne sudske odluke, bez obzira što je ona doneta u vanparničnom postupku.

(Presuda Okružnog suda u N. Sadu, Gž. 4858/05 od 2. XI 2006)

PROTIVIZVRŠENJE

Sud ne može pečatom (štambiljom) dozvoliti izvršenje na osnovu podnetog predloga za protivizvršenje, već je dužan predlog priključiti izvršnom predmetu i sprovesti postupak u skladu sa čl. 55. i 56. ZIP-a.

Iz obrazloženja:

Pobijanim rešenjem određeno je predloženo protivizvršenje radi vraćanja onoga što je poverilac dobio sprovedenim izvršenjem na sredstvima dužnika, a na osnovu pravosnažno ukinutog rešenja o izvršenju popisom, procenom i prodajom pokretnih stvari poverioca i namirenjem navedenog potraživanja dužnika prema poveriocu, kao i na novčanim sredstvima punomoćnika poverioca.

Prvostepeni sud pobijanim rešenjem čini bitnu povredu odredaba ZIP-a jer isto nije moglo biti doneto na osnovu predloga za protivizvršenje u posebnom postupku.

Članom 55. st. 1. tač. 1. ranije važećeg ZIP-a propisano je da pošto je izvršenje već sprovedeno dužnik može sudu doneti predlog za protivizvršenje, zahtevajući da mu poverilac vrati ono što je izvršenjem dobio ako je izvršna isprava pravosnažno ukinuta, preinačena, poništena ili stavljena van snage. Članom 56. istog zakona propisano je da će predlog za protivizvršenje sud dostaviti poveriocu i pozvati ga da se u roku od tri dana od dana dostavljanja izjasni o tom predlogu. Ako se u tom roku poverilac usprotivi predlogu, sud će o predlogu odlučiti na održanom ročištu. Stavom 3. člana 56. ZIP-a određeno je da će rešenjem kojim usvaja predlog sud naložiti poveriocu da u roku od osam dana vrati dužniku ono što je izvršenjem dobio.

Prema tome, nižestepeni sud nije imao zakonskih uslova da pečatom dozvoli izvršenje na osnovu podnetog predloga za protivizvršenje, već je isti predlog morao priključiti izvršnom predmetu I.101/04 istog suda u kom predmetu je postupak morao teći u smislu citiranih članova ZIP-a tek kada rešenje o protivizvršenju postane pravosnažno.

(Rešenje Okružnog suda u N. Sadu, Gž. 4643/05 od 19. X 2006)

UKNJIŽBA PRAVA SVOJINE

Za uknjižbu prava svojine uz molbu se mora priložiti u originalu isprava podobna za upis, a to je javna ili po zakonu overena isprava (ugovor o kupoprodaji, poklonu, zameni).

Iz obrazloženja:

Ispitujući prvostepeno rešenje u smislu odredaba čl. 372. st. 2. ZPP-a ovaj sud je našao da je isto doneto bez bitnih povreda odredaba parničnog postupka na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, ali uz pogrešnu primenu materijalnog prava. Prema stanju u spisima kod Opštinskog suda u Novom Sadu – zemljišno-knjižno odeljenje, dana 30. XII 2005. godine podnosilac molbe je podneo zemljišno-knjižnu molbu radi uknjižbe promene naziva nosioca prava korišćenja i uknjižbe prava svojine umesto do sada upisanog prava korišćenja. Uz molbu je dostavio fotokopiju jedinstvene evidencije akcionara podnosioca molbe izdatu od Centralnog registra depo i kliring hartija od vrednosti AD Beograd kao ovlašćenje institucije u kojoj se nalaze podaci o vlasnicima akcionarskih društva, uz navod da podnosilac molbe posluje sa kapitalom u privatnoj svojini i da je njegov odnos prema nekretninama vlasnički, pa da traži da se uknjiži i kao vlasnik umesto do sada upisanog prava korišćenja na nekretninama iz pobijanog rešenja.

Postupak u zemljišno-knjižnim stvarima je strogo formalan, zasnovan na načelima i pravilima sadržanim u bivšem Zakonu o zemljišnim knjigama, koje se u našem pravnom poretku primenjuju na osnovu čl. 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih pre 6. IV 1941. god. i za vreme neprijateljske okupacije ("Sl. list FNRJ", br. 86/46) i Zakona o zemljišnim knjigama ("Sl. novine", br. 146-L III/307 od 18. V 1930. god.) na sve upise koji se vrše u zemljišnim knjigama.

Zemljišno-knjižni sud je dužan da ispita zakonsku osnovanost zahteva za upis i ispravnost priloženih isprava na osnovu kojih se traži upis, kao i saglasnost podataka i zahteva sa stanjem u zemljišnim knjigama, kako to i predviđa paragraf 104. tač. 3. Zakona o zemljišnim knjigama.

Osnovano žalba ističe da je prvostepeni sud izvršio uknjižbu prava vlasništva na nepokretnostima u korist predlagača koja je do donošenja ožalbenog rešenja bila u režimu društvene svojine, a da uz zemljišno-knjižnu molbu nije dostavljena isprava po osnovu koje bi se sagledao pravni osnov sticanja predmetnih nepokretnosti u korist predlagača.

Odredbe čl. 1. st. 2. Zakona o pretvaranju društvene svojine na poljoprivrednom zemljištu u druge oblike svojine ("Sl. glasnik RS", br. 49/92 i 54/96) predviđaju da poljoprivredno zemljište u društvenoj svojini koje je pravno lice steklo na osnovu pravnog posla kao sredstvo za proizvodnju, društveni je kapital tog preduzeća.

Odredbe čl. 3. istog Zakona predviđaju da fond i preduzeće koje koriste poljoprivredno zemljište opisano u čl. 1. istog zakona će izvršiti popis tog zemljišta i odgovarajuće promene u zemljišnim i drugim javnim knjigama o evidenciji nepokretnosti u roku od 1 godine od dana stupanja na snagu tog zakona, s tim što je razgraničenje na državnoj i društvenoj svojini moralo biti izvršeno najkasnije do 31. XII 1997. godine. Ovog dokaza u navodima pobijanog rešenja nema. Inače, za dozvolu uknjižbe prava vlasništva potrebno je uz molbu priložiti isprave podobne za upis i to javnu ili po zakonu overenu ispravu (ugovor o kupoprodaji, poklonu, zameni). Priložene isprave od strane podnosioca molbe po svojoj sadržini ne mogu se smatrati ispravama na osnovu kojih se može izvršiti prenos odnosno uknjižba prava vlasništva, na šta se osnovano žalbenim navodima ukazuje.

U konkretnom slučaju molilac nije pružio takvu ispravu niti bilo koju drugu kojom bi se mogao izvršiti prenos vlasništva sa žalioca na podnosioca molbe, kako to predviđaju paragrafi 36, 39, 40. i 97. Zakona o zemljišnim knjigama, koji se kao pravna pravila u konkretnom slučaju primenjuju.

Iz iznetog proizilazi da je prvostepeni sud pogrešno primenio materijalno pravo, te žalbu podnosioca molbe valja usvojiti i primenom odredaba čl. 387. st. 1. tač. 3. ZPP-a prvostepeno rešenje preinačiti.

(Rešenje Okružnog suda u N. Sadu, Gž. 4482/06 od 1. XI 2006)

MOTIV KOD DOBROČINIH UGOVORA

Kod dobročinih ugovora (ugovor o poklonu) motiv ulazi u osnov ugovora, te je takav ugovor ništav ako se motiv poklonodavca nije ostvario, ovo bez obzira na činjenicu da li je prilikom zaključenja ovog ugovora motiv predviđen kao uslov postojanja ugovora.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenim činjenicama, tužilac S. R. i tuženi R. i G. R. su braća i sestra, a tužilja M. R. je supruga S. R. Otac tuženih i tužioca S. R., D. R. bio je vlasnik nekretnine. Na zapisniku sa obnove zemljišnih knjiga dana 26. XI 1981. godine za navedenu nekretninu D. R. je poklonio 2/4 dela nekretnine sinu S. i snaji M., te je u istom zapisniku navedeno da se pravno i faktičko stanje slažu, da je D. R. poklonio 2/4 dela sinu i snaji bez ikakvih uslova, da je poklon učinjen sa namepom sa S. i M. podignu na postojećoj zgradi sprat koji će oni u celosti koristiti, pa se smatra da će sagrađeni sprat biti njihovo vlasništvo, a da u donjem delu zgrade nemaju pravo nasleđa ni deobe. Nakon učinjenog poklona na nekretnini kao suvla-

snici uknjiženi su D. R. u 2/4 dela, S. i M. R. svako u 1/4 dela. Ugovor o poklonu je sačinjen uz motiv poklonodavca da pomogne poklonoprincipima u rešavanju njihovog stambenog pitanja. Ugovor je zaključen pod uslovom postavljenim od strane poklonodavca da poklonoprincipi u postojećoj prizemnoj zgradi nadograde sprat i da ga koriste za stanovanje. Tuženi nisu znali za predmetni ugovor o poklonu.

Tužioci nisu izgradili stan na spratu prizemne kuće. D. R. je preminuo 13. II 1999. godine i iza njega je vođen ostavinski postupak, u kom postupku je doneto rešenje o nasleđivanju prema kome se ostavina iza pokojnog sastoji od navedene nekretnine u 2/4 dela i ostalih nekretnina navedenih u tom rešenju. Kao zakonski naslednici navedeni su deca S., R. i G. R., koji su se prihvatili nasleđa i ostavinsku masu nasledili u jednakim delovima. Za vreme ostavinske rasprave stranke su se usmeno dogovorile da predmetnu nekretninu prodaju i tako dobijena sredstva podele na tri jednaka dela. Spor među njima nastao je u vezi kupoprodajne cene nekretnine. Tužiocu su 5. III 2001. godine podneli predlog za razvrgnuće imovinske zajednice na predmetnim nekretninama. U istom postupku došlo je do spora o visini suvlasničkih delova, pa je vanparnični sud rešenjem prekinuo postupak, a stranke uputio na parnicu radi utvrđivanja visine suvlasničkih delova.

Pravilno je na osnovu utvrđenih činjenica odbijen tužbeni zahtev tužilaca za razvrgnuće imovinske zajednice stranaka na spornoj nekretnini, usvojen protivtužbeni zahtev tuženih, utvrđena ništavost ugovora o poklonu, utvrđeno vlasništvo tužioca i tuženih na spornoj nekretnini svako u 1/3 dela, naložen upis u zemljišnoj knjizi suvlasničkih delova, te naložena izmena izvršenog upisa u katastarskom operatu.

Prema odredbi čl. 51. ZOO, osnov ugovorne obaveze predstavlja jedan od bitnih uslova za nastanak punovažnog ugovora. Kod ugovora sa naknadom (dvostrano obavezni ugovori) izvršenje obaveze jednog ugovornika osnov je obaveze drugog ugovornika. Za razliku od ugovora sa naknadom, kod ugovora bez naknade (poklon, posluga) osnov se vidi u nameri da se drugom učini neka korist ili usluga, odnosno kod ugovora o poklonu u nameri da se poklon učini. S obzirom na specifičnost ugovora o poklonu koja se ogleda u odstupanju od principa ekvivalentne razmene i to na osnovu volje ugovornika, pobuda koja inspiriše jednog ugovornika da uveća imovinu drugog na račun svoje čini sastavni deo samog osnova. Odluka poklonodavca da učini poklon može biti zasnovana na različitim pobudama. Pobuda jedne od ugovornih strana može biti značajna za valjanost ugovora i za posledice tog ugovora. Kad je ugovor teretan, pobuda je relevantna ukoliko je među strankama utvrđena kao uslov važnosti ugovora. Međutim, kad je ugovor darovni pobuda je relevantna i onda kada nije među strankama utvrđena kao uslov, ali je poklonodavcu poslužila kao jedini razlog darovanja.

Prema utvrđenim činjenicama, pobuda D. R. za zaključenje ugovora o poklonu je bila da pomogne tužiocima kao poklonoprincipima da reše svoje stambeno pitanje. Pobuda zbog kojih je poklonodavac zaključio ugovor o poklonu je otpala jer tužioci nisu podigli spratni deo. Kako pobuda za zaključenje ugovora o poklonu ulazi u osnov tog ugovora, ugovor o poklonu je ništav prema odredbi čl. 52. ZOO. Posledica ništavosti ugovora je vraćanje u pređašnje stanje. Prema tome, pravilno je nižestepenim presudama usvojen protivtužbeni zahtev tuženih i utvrđena ništavost ugovora o poklonu, utvrđeno vlasništvo tužioca i tuženih na predmetnoj nekretnini u po 1/3 dela, naložen upis u zemljišnu knjigu i promena upisa u katastru. Pravilno je odbijen tužbeni zahtev tužilaca da se razvrgne imovinska zajednica prema ranijim suvlasničkim delovima na predmetnoj nekretnini prodajom na sudskoj javnoj dražbi i podelom dobijene cene prema alikvotnim delovima stranaka.

(Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. br. 93/07 od 10. V 2007)